

Finnur Helmsdal, formaður í barnaverndinni í Havn:

Vanrøkt og svikin børn verða loftað ov seint

– Lógarverkið heldur meiri við foreldrunum enn barninum. Barnaverndin í Havn hefur verið noydd at slept málum, har tað hefur verið upplagt, at barnið verður tikið frá foreldrunum vegna vanrøkt og misnýtslu, men lögfrøðin hefur steðgað tí, sigur Finnur Helmsdal

TURID KJØLBRO

Sum formaður í barnaverndinni í Havn metir Finnur Helmsdal, at tað í so stóran mun sum til ber eitur at verða tikið atlit til barnið. Men veruleikin er ikki so einfaldur, tí tað er ein ógvuliga trupulur proses at taka eitt barn frá óegnaðum foreldrum.

– Lógarverkið heldur meiri við foreldrunum enn barninum. Sosialu myndugleikarnir hinvegin taka ikki hædd fyri foreldrunum, tá ið tað snýr seg um vanrøkt børn. Lögfrøðin spennir bein fyri arbeiðinum hjá til dømis barnaverndum, tí hon krevur so nógv víðurskipti lýst, áðrenn avgerð kann takast um at taka eitt barn frá foreldrum. Men lögfrøðin er noydd at vera sum hon er, tí annars tryggjar hon ikki fólk sum heild ímóti ivasomum víðurskiptum.

– Tey trupu málini eru tey, har tað er stórri ívamáli um, foreldrini eru egnad ella ikki – hóast avleiðingar eru tær somu fyri hesi børnini sum fyri børn hjá greitt óegnaðum foreldrum. Vit eiga at vera á varðhaldi, tá ið tað snýr seg um hesi foreldrini, sum ikki eru sjónliga vánalig. Heilsusysturin kemur í hvørt heim, har ein nýføðingur er. Sjúkavandi er tað trupult hjá henni um hon skal njósnast, men hinvegin eitur hon at vera á varðhaldi. Hon dugir at siggia um foreldrini megna foreldraleiklutin ella ikki, sigur Finnur Helmsdal.

Í barnaverndinni í Havn hava nógv mál verið á borðinum, har talan hefur verið um at taka børn frá foreldrum antin sjálvboðið tvang ella tvang. Men so er ein sakførari komin upp í leikin, sum so hefur gjørt, at málini verða slept.

– Veruleikin er nevnliga ikki so einfaldur. Vit hava eina politiska skipan, eitt lógarverk, jättanir, vit hava so og so nógv starvsfólk og so og so nógv starvsfólkabólkar. Alt skal ganga upp í eina eind. Uttan mun til, hvussu væl vit vilja barninum mugu vit taka atlit til hesi víðurskipti. Skulu vit undir at fyrireika eitt mál skulu vit hava útalirlis frá lækna, skúla, stovni, sálarlækna og sálarfrøðingi. So skal lögfrøðin hyggja at málinum og kanna um

grundarlag er fyri, at barnið verður tikið. Øll víðurskipti skulu tala fyri og vera sannførandi. Barnaverndin í Havn hefur verið noydd at slept málum, har tað hefur verið upplagt, at barnið verður tikið frá foreldrunum vegna vanrøkt og misnýtslu, men lögfrøðin hefur steðgað tí.

– Málið við lítla Jørn, sum vit sœu í sendingini í SvF týskvöldið hevði endað á sama hátt í Føroyum. Munurin er bara, at í Føroyum gongur tað nógv seinni fyri seg at avgreiða eitt slíkt mál, sigur Finnur Helmsdal.

Sjálvboðið tvang

Umsitingarlaga er tað nógv lættari at taka eitt barn frá foreldrum sokallað „sjálvboðið“. Verður barnið tikið við tvang verður tað eitt stórt mál, har vandi er fyri, at málið verður slept orsakað av villum og mistøkum, ið eru gjord í málsviðgerðini.

– Foreldrarætturin er tann sterkasti rætturin sum er. Gert tú eitt mistak í málsviðgerðini, fært tú ein dyggan frammaná. Tað er orsøkin til, at tað verður lorað eitt sindur afurta, tí verður avgerðin tikin ov tíðliga um at taka eitt barn, dettur alt á gólv. Men undir øllum umstøðum er tað barnið, sum rindar prís, sigur Finnur Helmsdal.

– Hinvegin eru tey nógv, sum hava tann hugburðin, at uttan mun til, hvussu ringt barnið hefur tað, er tað altíð verri at taka tað við tvang frá foreldrunum. Hugburðurin er tann, at barnið hefur tað altíð best hjá foreldrunum. Tað kann ongantíð ávisast, at børn, sum verða tikin heimanífrá, fáa tað betur aðra staðni, tí bindingarnar til foreldrini eru so sterkar, at tey vilja altíð uppliva tað betri hjá foreldrunum, sigur Finnur Helmsdal.

– Umsorganarsvik er so nógv. Tað eru eisini onnur enn júst børn hjá fólk, ið eru illa fyri sosialt, sum verða svikin. Eg trúgvi, at tað eru nógv børn hjá stjórum, og øðrum, sum als ikki hava eynasamband við teirra foreldur. Á pappírnum eru tey nógv góð, men vit siggia nógv dømi um slík børn, sum gerast ógvuliga löggin og avskeplað sum vaksni.

Arbeiðið við børnum hjá

foreldrum, sum sosialt og í aðrar mátar eru illa fyri, gongur fram á í Føroyum, heldur Finnur Helmsdal.

– Tað er ikki nógv gott, men kortini nógv betri enn tað hefur verið. Samstarv millum partarnar, sum koma í samband við barnið, hefur verið ein trupulleiki – føðideildin, heilsusystur, pedagogar, sosialráðgevarar og onnur. Sambandið hefur verið ógvuliga vánaligt millum barnaverndina og heilsusysturarnar í Havn, heilsusysturarnar hava ikki havt álit á barnaverndinni, men tað er batnað munandi í dag og nú eru góð víðurskipti millum partarnar. Tað ger, at stórir trupulleikar verða viðgjordir professiønt. Dagstovnarir í Føroyum eru eisini vordnir betri við at boða frá, tá víðurskipti ikki eru í lagi, men tá eru børnini ofta vordnir so gomul og tekini um vanrøkt so týðilig. Tað kemur sjáldan fyri, at rópt verður varskó, tá ið eitt barn er hálvt ára gamalt.

– Kortini er ógvuliga stórur munur millum okkum og skipanina í Danmark. Í Føroyum fer eingin klokka at ringja, tá ið til dømis ein rúsevnisnýtari verður við barn – sosialu myndugleikarnir verða ikki blandaðir uppí. Spurningurin er eisini, hvørjar møguleikar vit hava at taka okkum av eini kvinnu við barn, sum hefur stórar sosialar og persónligar trupulleikar. Vit hava ikki møguleikar at eygleiða hesi fólk. Eftir míni meting er Barnaheimið ikki egnad at vera familjastovnur, tí tað hefur so nógv funksjónir í dag. Vit kunnu ikki koyra fólk, sum eru ógvuliga illa fyri í allar mátar á Barnaheimið, samtundis sum heimið skal røkja allar hinar uppgávur.

Nær skulu vit heldur hava eitt heim sum familjastovnin í Bethesda í Árhús, har fólkini kunnu verða eygleidd og fáa vegleiðing – og tórvur er heilt vist á einum slíkum í Føroyum, sigur Finnur Helmsdal.

Svikur í

– Hinvegin er heldur ikki sagt, at als einki eftirlit er við slíkum fólk í Føroyum. Men vit hava ikki eina fasta skipan sum í Danmark, men tann danska er heldur ikki nógv góð, tí har er eisini svikur í. Við tað, at samstarvið

millum partarnar, ið hava við vanrøkt børn at gera, alla tíðina gerst betri, er hugsandi, at vit fáa eina betri skipan í Føroyum. Høvdu vit havt eina skipan sum í Danmark trúgvi eg, at vit høvdu loftað fleiri børnum nógv fyrr, men hvussu nógvur møguleikar foreldur skulu hava áðrenn myndugleikarnir traðka til, veit eg ikki, sigur Finnur Helmsdal.

Er tú samdur í tí, at allir liðirnir, ið skulu lofta børnum, sum á onkran hátt eru illa fyri, eru ov veikir?

– Eingin liður í sær sjálvum loftar børnum, tað má vera eitt netverk og tí er tað av so stórum týðningi, at vit hava álit á hvør øðrum og samstarva.

– Barnaverndirnar í Føroyum eru mannaðar av fólk, sum ikki eru skúlað til endamálið. Skal barnaverndin vera tann berandi kraftin, so er rættartrygging hjá børnum og foreldrum alt ov veik. Barnaverndin eitur at verða broytt, limirnir eiga ikki at hava uppsøkjandi arbeiði og samband við tey fólkini, ið skulu undir umsýsjan – eisini tí, at víðurskiptini í Føroyum eru so smá. Tey professiønu skulu taka sær av uppsøkjandi arbeiðinum. Uppgávan hjá barnaverndinni kann so vera at hjálpa bygda- og býráðum til at finna út av, hvør sosialpolitikurinn skal vera. Tað er skilagott at hava eina blanding av professiønum og leikfólki.

Hvør skal í grundini gera av, um foreldur eru egnad sum foreldur ella ikki?

– Tað verður ofta tosað um, hvussu órættvíst tað er, tá ið fólk skulu ættleiða børn, at tey veruliga skulu prógva, hvat tey duga áðrenn. Tað er í grundini tann sentrali spurningurin, hvør skal gera av, hvør er egnadur. Tann fyrsti, sum kemur í samband við barnið, eitur at gera vart við, um víðurskipti ikki eru í lagi. Jarðarmóðurin somuleiðis, og hesi kunnu so seta seg í samband við sosialu myndugleikarnar, sum eiga at vera tann samantvinnandi parturin í einum slíkum máli.

– Spurningurin er eisini, hvat vit hava at bjóða børnum, sum vit taka frá foreldrum. Er talan um børn, sum er skódd av víðferðini tey hava fingið, er ikki nógv mikið bara at lata eina pleygufamilju barnið og so rokna við, at alt kemur í rætt lag. Í nógvum førum skal pleygufamiljan hava nakrar serliga fortreytir, sum ger tey fœr fyri at taka hesi børn til sín.

Sólskinssøgunar fáar

– Børn hjá foreldrum, sum eru illa fyri sosialt, verða loftað nógv seinni í Føroyum, og eg trúgvi tað verður trupult at fáa fólk at góðtaka, at myndugleikarnir traðka tíðliga inn og taka avgerðir. Eru børnini eldri enn tiggju ár, tá ið tey verða loftað av sosialu myndug-

leikum, er spurningin ofta bara, hvussu vit skulu fyrireika tað til eitt lív á stovni. Eru tey hinvegin 5-6 ára gomul eru møguleikar fyri at tað fær eitt gott lív.

– Tað hevði hjálpt ógvuliga nógv, um tað varð arbeiðt meiri professiønt í Føroyum soleiðis at børn verða loftað nógv fyrr. Vit sœu í sendingini týskvöldið, at sosialu myndugleikarnir arbeiða ógvuliga væl saman, at tey vóru ógvuliga dugnalig og professiønt út í fingrassissarnar. Í Føroyum hava vit nógv ógvuliga dugnalig fólk í øllum liðum, men arbeiðið er ikki so væl skipað. Í slíkum málum er tað umráðandi at føla seg fram, tí einki verður loyst við at fara trampandi við tuflum.

Sært tú børn, sum hóast ógvuliga ringar umstøður koma væl fyri í samfelagnum?

– Ja, eg undrist mangan á, at nógv eru so mikið fræg, sum tey eru. Men tað sum ofta oyðileggur hesi, sum kortini koma fyrri seg, er, at tey fáa ein leiklut í familjun, har tey yvirtaka ábyrgdina frá foreldrunum. Tey hava yvirleivað turbulensin, men halda kortini hondina yvir foreldrini. Tað hótir hesi børnini, sigur Finnur Helmsdal, formaður í barnaverndinni í Havn at enda.

Δ